

Različna ugibanja po volitvah v glavnem mestu

Bogatini bodo postali še bogatejši. — Delavski voditelji izražajo položaj kot vedo in znajo. — Reakcionarji se povzpnejo zopet do voditeljev v senatu.

Washington, D. C. — Velebiznis zdaj stopa v ospredje, ko so protikoliški predsodki in strah, da bodo saloni zopet odprti, pripomogli Hooverju do zmage in vpilje, da je njegovo delo pripomoglo Hooverju do zmage.

Prvi milijonar, ki postane stanovnik Bele hiše, je o pravem času posvaril svet, da on predlaga, da se pomaga bogatim, da bodo še bolj bogati. On zavzema to stališče, da je prava pot, ki vodi do prosperitete in blaginje mas. Milijonarji se popolnoma strinjajo z njim. So glasili so že zdavnaj z njim. O groznosti večine ga je podpirala v kampanji. Torej je nekaj naravnega, da Wall Street ne smatra Hooverjeve zmage za svoj triumf.

Vzroki za to leže v priporočilih za Hooverjev kabinet. O Andrew Mellonu se pričakuje, da ostane zakladniški tajnik, Julius Rosenwald od veletrgovske trdnice Sears, Roebuck & Co. trgovski tajnik, Dwight Morrow ali pa kateri drugi zagovornik in podpornik mednarodnih bankirjev pa državni tajnik. Delavski tajnik postane mogoče človek, ki je nasprotnik javnega lastništva in naprednega delavskega strokovnega gibanja. Kot justični tajnik ima največ izgleda "Wild Bill" Donovan iz New Yorka. Proti njemu nimajo ugovora skupine privilegiranih interesov. Tajnik za notranje zadeve pa mogoče postane Lenroot, nekdanji naprednjak, ki se je že zdavnaj iznevil naprednjastvu.

Kaj to le pomeni za mezdne delavce, bojujoče se, da drže korak z draginskimi življenjskimi razmerami?

P. J. Conlon, podpredsednik Mednarodnega društva strojnikov, in Fred Hewitt, urednik uradnega glasila te organizacije, izjavljata, da besede, ki jih daje govoril izvoljeni predsednik in platforma republikanske stranke vežejo njega, da pomaga delavstvu se osvoboditi krivice, ki jim jo delajo sodnijske prepovedi ob času sporov v industriji. On upajo, da bo Hoover zavrgel nasvet strankinih gospodarjev, ki ga obdajajo in bo nagradil zaupanje milijonov delavcev, ki so ga stavili vanj na dan volilne bitke, na ta način, da bo vztrajal pri tem, da kongres sprejme Norrisovo predlogo za odpravo sodnijskih prepovedi.

Njih stališče je značilno za voditelje strokovno organiziranega delavstva v glavnem mestu. Oni pričakujejo, da Hoover izpolni mišljaje in napolnijo obljube, ki jih je dal delavstvu. S tem zahtevajo od njega, da zavrne zahteve protijunjskih podjetnikov, češ, da je Hoover njih človek. Vprico dejstva, da je bil Hoover prednjih šest mesecev vse, mora predsednik polovico svojih podpornikov. Železna saraja v politiki je, da organizirano bogastvo kaznuje neuhvalnost, delavstvo pa to redkokdaj stori. Delavski voditelji skušajo izraziti položaj, kot se najbolje izražati da.

Frank Morrison, tajnik Ameriške delavske federacije, po političnem prepričanju demokrat, je dejal, ko so pričela prihajati prva poročila o izidu volitev, da ta poročila naznanjajo, da bo izvoljen najnaprednejši kongres od časa, ko je bil sprejet Claytonov zakon ob času Wilsonove uprave.

Ta ocenitev je bila najbrž storjena radi ponovne izvolitve Shipsteada, Wheelerja, La Folleta, Frazierja, Howella in Col-

Izdolovalec sukanca stavkajo tri leta in pol

Na stavki jih je več kot dva tisoč. — Njih trdna obljuba je, da se ne vrnejo na delo, dokler organizacija ne bo priznana.

Willimantic, Conn. — Občudovanja vredna je vztrajnost delavcev v tovarni za izdelovanje sukanca American Thread kompanije v tujaknjem mestu. Na stavki so že tri leta in pol in pri-segli so, da se ne vrnejo na delo v tovarno te kompanije, dokler kompanija ne prizna organizacije tekstilnih delavcev United Textile Workers. Na stavki je še vedno dva tisoč štiri sto delavcev.

Zastavkali so meseca marca leta 1925. Takrat jih je bilo 2,700 delavcev in le tri sto od teh se jih je vrnilo nazaj na delo v tovarno za sukanec. Veliko od teh, ki so ukočili iz vrst stavkarjev in so se ponizno vrnili na delo, ne dela več v tovarni. Priganjanje pri delu je bilo strašno in niso mogli več vzdržati, pa so pustili delo. Ti nezadovoljni stavkarski izjavljajo, da je moral pa ena delavka delati pri dveh strojih Boothovega sistema. Priganjanje je zdaj tako silno, da navijajo sukanec v departmentu za počasno navijanje sukanca hitreje, kot so ga navijali pred stavko v departmentu za najhitrejšo navijanje sukanca. Tovarna tudi vedno ne obratuje, obratovanje v nji je po nekaj dni v tednu.

Lokalna organizacija številka 761, katere člani so preje delali v tej tovarni, ima še vedno svoje poslovno. Nekateri delavci so si poiskali delo v drugih industrijah in tovarnah in še vedno plačujejo mesečne prispevke v svoji lokalni organizaciji.

Kje je spomenik miru?

Francoški invalidi ga zamenjujejo v Franciji in zamenjujejo ga lokal v katerikoli drugi deželi!

Pariz, 12. nov. — Vodstvo organizacije francoskih invalidov, vojnih pobabelcev, je včeraj, na dan desetletnice premirja, aranziralo demonstracije za trajni mir. Del programa je bil, da invalidi korakajo — kateri morejo, drugi se pa vozijo — mimo spomenika miru na trgu de la Concorde v Parizu. Vsaj tako so smatrali, da je ta spomenik tamkaj. Spomenika pa ni! Voditelji so prevozili ves Pariz in pregledali vse javne trge, kamoli ali lesen — ki predstavljajo simbol miru, ali zamen — takega kipa v Parizu ni.

Hoover odputuje v nedeljo.

Washington, D. C. — Novi predsednik Hoover odputuje v Južno Ameriko prihodnjega nedeljo ali ponedeljek. Bajle obične vse južnoameriške republike kot "poslanec dobre volje". To mišlja sta suggestivna Hooverju Coolidge in Kellogg — kot predprilpavo za dober izid panameriške arbitražne konference, ki se odpravi prihodnji mesec. Obenem bo Hoover skušal ugotoviti interese ameriških velekapitalistov, ki smatrajo latinske republike v Srednji in Južni Ameriki za svoje kolonije.

Panamski kanal dela denar.

Washington, D. C. — Panamski prekop je v zadnjem fiskalnem letu prinesel Združenim državam čez 20 milijonov dolarjev dobička, dva in pol milijona več kot v prejšnjem letu.

PREISKAVA HONMATIJ NA ANTRACIT. POLJU

Tam se je ustanovila Unija antracitnih rudarjev.

Scranton, Pa. — Mednarodna eksekutiva rudarske organizacije je pooblastila tri člane distriktne rudarske organizacije iz Ohija, centralne in zapadne Pennsylvanije, da uvedejo preiskavo dualne organizacije Unije antracitnih rudarjev.

Med rudarji na polju trdega premoga je nastal velik nepokoj kmalu po izvolitvi Cappelinija, ki so ga komunisti hvalili in priporočali v izvolitev distriktnim predsednikom kot velikega naprednjaka, kateri baje nima para na svetu, a po izvolitvi se je izkazal kot velik nazadnjak, podpornik kontraktne dela in premogovniških kompanij.

Opozicija proti Cappeliniju je postala tako silna, da je bilo nekaj rudarjev, voditeljev opozicije je zavratno ustrleženih in to se je sklicala izredna distriktna konvencija, da se odstavi Cappelini, ker se ni hotel umakniti prostovoljno. Ta izredna konvencija ni bila priznana in to je zopet vodilo do ustanovitve dualne Unije antracitnih rudarjev.

Mednarodna eksekutiva želi dobiti fakte od nepristranskih preiskovalcev in imenovala je v preiskovalni odbor člane iz distriktov v državi Ohio in centralni ter zapadni Pennsylvaniji.

Stavkajoči delavci vidni v zapor

Policija ima ukaz, da aretirava vse pikete.

Boston, Mass. — Zdi se, da se kavčukovna Cambridge Rubber kompanija nahaja v nekdanji carski Rusiji ali pa v kakšnem nekdanjem turškem pašaliku, ko je v Carigradu vladal še mogočni sultan Abdul Hamid, ko razumen človek čita o ravnanju policije s stavkujočimi delavci. V enem departmentu te velike tovarne je zastavkalo dve sto delavcev. Policija je aretirala tri stavkarje, ki so delili letake o vzrokih stavke delavcem v drugih departmentih kavčukarne, ko so delavci prihajali iz tovarne. V Ameriki ni zakona proti kolportirni in očitno je, ako se je kdo obnašal neopodobno in nedostojno, se je obnašala policija, ki je aretirala tri delavce, ki so se poslužili v ustavi zajamčenih pravic.

A to še ni konec nepostavnih policijskih šikan. Policija je postavila kordon okoli tovarne z namenom, da aretirava vsakega stavkarja, ki poizkusi piketirati tovarno.

Vodstvo tovarne je znižalo delavcem še itak nizko mezdo za osem odstotkov. Delavci so proti takemu padevanju tovarniškega vodstva proglasili stavko.

Jetnik umoril pazaika.

Boston, Mass., 12. nov. — Charles Trippe je včeraj v pokusku, da uide iz državne kaznilnice v Charlestone, ustrelil pazaika Fred Piergerja, drugega pazaika George Connollyja je pa težko ranil. Trippeju se je beg ponesrečil in je bil prijet na dvorišču kaznilnice.

Poincare spet na krmilu.

Pariz, 12. nov. — Poincare se je premislil in je včeraj na pri-tisk svojih prijateljev organiziral novo vlado, toda brez radikalcev. Da li se ta vlada obdrži ali ne, se pokaže kmalu.

Jugoslovanski parnik utonil.

Bukarešta, 12. nov. — Kakor poročajo iz Carigrada, je srbski parnik "Crno morje" včeraj utonil v Črnem morju s 50 možmi vred.

Izpor delavcev v Nemčiji pred parlamentom

Industrijska kriza postaja ostrejša. Komunisti napeljujejo vodo na svoj miln.

Berlin, 12. nov. — Današ je sešel nemški parlament, ki se mora takoj baviti z veliko industrijsko krizo v Porurju, kjer so baroni jekla in železa izprli 250,000 delavcev. Vlada je vso zadevo tega konflikta prepustila zbornici.

Kriza postaja resna, ker valed počivanja plašev in jeklarskih tovarov so prizadete vse sorodne industrije. Premogovniki znižujejo obrat in številne tovarne kovinarskih izdelkov zapirajo vrata, ker nimajo železa. Tako so največje avtne tovarne v Nemčiji, Opel in Ruesaelheim, začele zapirati vrata, ker nimajo železnega materiala. V Porurju počiva več kot polovica vseh obratov. Delavci so v stiski. V mnogih krajih so bile odprte občinske kuhinje za prehrano revnejših delavskih družin.

Unija jeklarskih delavcev še vedno plačuje povprečno 70c dnevno podporo isprtim delavcem. Komunistični voditelji izrabljajo situacijo. V soboto so imeli shod v Essenu in na Krupovih tovarnah so razobesili tri rdeče zastave s pozivom na delavce, naj okupirajo tovarne. Odzivni ni bilo, kajti delavci v veliki večini zaupajo svojim socialističnim voditeljem in upajo, da sodišče odobri odlok delavskega ministra in unij za zvišanje mezde.

"Modelizaci" pridigarice kupljene za \$100,000

Kako se je Aimee izmuznala iz kake pred dvema letoma.

Los Angeles, Cal. — Ana Keyes, distriktni pravdnik v Los Angelesu, je danes pod obtožbo korupcije. Glavna obtožnica se glasi, da je bil Keyes z drugimi vred podkupljen od petrolejskih magnatov, ki so bili potem oproščeni pred sodiščem. Medtem pa je prišla na dan dokumentarna evidenca, da je Keyes zapleten še v druge slučaje korupcije, predvsem pa v slučaj znane pridigarice Aimee Semple McPherson iz Angelus Tempila, ki je bila pred dvema letoma obtožena s svojo materjo vred, da je hotela oslepiti sodišče s svojo "ugrabitveno" afero, ko je nalagala javnost, da je bila "ukradena" od Mehikan-ec, v resnici je pa prebila mesec dni s svojim ljubimcem v neki vili.

Dokumentarni dokazi, ki so zdaj pred veleporoto, pokazujejo, da je Aimee potrošila najmanj \$100,000 predno je distriktni pravdnik Keyes zavrgel njeno zadevo. Glavna priča, ki je dala dokaze, pa ni nihče drugi kot njena lastna mati Minnie Kennedy, ki se je spila s pridigarico. Aimee se zdaj nahaja v Angliji, kjer "izganja hudiča" iz Angležev.

Avstrija zahteva unijo z Nemčijo.

Dunaj, 12. nov. — Predstavnik vseh političnih strank v Avstriji so včeraj, na dan desetletnice proklamacije avstrijske republike, podpisali izjavo, ki se glasi: "Avstrija je del nemške republike. Po desetih letih še vedno vztrajamo pri tem, čeprav so zavezniki v Versaillesu izsilili iz Nemčije odpoved do bratstva Avstrije in s tem odgodili naše narodnostne, resne in kulturne aspiracije." Deklaracija je bila poslana predsedniku, premijerju in zunanjemu ministru nemške republike ter predsedniku in premijerju Avstrije.

NAROCITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENC!"

IGLESIAS NA ČE-LU KOALICIJE NA PORTORIKU

Zgodnja poročila s otoka naznanjajo, da je zmaga koalicije.

Washington, D. C. — Informacije, ki so dospеле s Portorika v glavno mesto, naznanjajo, da je dne 6. novembra zmaga na otoku koalicija, kateri načeljuje Santiago Iglesias, vodja socialistične stranke na otoku, predsednik Svobodne delavske federacije na Portoriku in tajnik Panameriške delavske federacije. Iglesias je bil edini socialist v portoriškem senatu, odkar je dobil otok avtonomijo, ki je bila priznana ob času Wilsonove administracije. To leto je napravil koalicijo s ostanki napredne republikanske stranke. Program koalicije predvideva zakone v interesu delavstva, boljše šole, izboljšanje sanitarnih naprav za izboljšanje zdravja otočanov, posejila poljedelcem in odpor proti gospodarskemu izkoriščanju od strani ameriških korporacij, ki nimajo svojega sedla na otoku in ki drže delavce v ali-men uboilstvu.

Zadnja poročila naznanjajo, da bodo Iglesias in njegovi tovariši kontrolirali novo legislaturo in bodo odločali v večini občinskih zastopov mest na otoku.

Eina uničujo dalje

Osemnajst štirjarskih milj sveta pokritih s lavo. Duhoven izvrši namomer.

Catania, Sicilija, 12. nov. — Reka vrelodeče lave leze dalje in dalje v nesrečni okolici poddivjanega ognjenika Etna. Včeraj je lava dosegla Carrabo — še štoto metence ali večjo vas, ki je izginila v plamenu in dimu pod žarečo skorjo. Današ je na vrsti vas Santa Maria de la Strada in takoj v bližini je mestec Riposto, potem pa vas Giarre. Med temi vasi je debela plast lave pokrila ceste, veliki kos železniške proge in vse bogate nasade citron, oranž in vinogradov.

Do danes je lava pokrila 18 štirjarskih milj sveta ali 2000 akrov, 10 oseb je zgorelo in škoda se cenil na 150 milijonov lir. Število beguncev je naraslo na 20,000.

Deseta žrtve je bil duhoven, ki ni hotel zapustiti svoje cerkvice v Nunziati rekoč, da se mora zgoditi čudež, češ, toliko časa bom molil v cerkvi, da se ustavi lava. Ko je lava obkolila cerkev, je duhoven vlekli za vrvo zvona. Dolgo časa je trajalo zvonjenje in njegovi farani, ki so gledali iz varne daljave, so že zagnali krik, da je čudež, ker še živi. Nato pa je utihnil zvon in praznoverni siromaki so vedeli, da je mrtev. Včeraj so na ukaz nadškofa v Cataniji nosili v procesiji neko "svetinj" sv. Agate, ki je imela ustaviti lavo.

Strašna scena je bila včeraj še groznejša, ko se je uili dež in iz vse široke plasti lave se je valila vroča bela para. Vročina v bližini je silna. Geologi izjavljajo, da je Etna izbijala kumaj tretjino nabrane lave in bruhanje bo potemtakem še trajalo več dni. Ako se bljuvanje kmalu ne ustavi, mora lava v par dneh doseči morje. Ze več kot 200 let ni bila Etna tako aktivna.

Mussolini odlikoval Pilusdskega.

Varšava, 12. nov. — Maršal Pilusdski, poljski premijer, je včeraj jedil na čelu parade 50,000 vojakov med proslavo desetletnice poljske republike. Pilusdski je imel na prsih poleg drugih dekoracij tudi najvišje italijansko vojaško odlikovanje "sevojaki križ", ki mu ga je poslal Mussolini.

Rumunska kmeška vlada pometa z liberalci

Volitve razpisane za prihodnji mesec. Prvi konflikt Mani-ju z regenti. Atlet v vladi.

Bukarešta, 12. nov. — Prava politična vojna v Rumuniji se je šele začela. Maniueva kmet-ska vlada, ki je v soboto prišla na vajo, mora zdaj bojevati silen boj s staro, dobro organizirano mašino liberalcev in nacionalistov, ki bodo skušali priti nazaj na krmilo pri volitvah, ki se vrše 12. in 15. decembra. Svet regentov je razpustil stari parlament in razpisal volitve za omenjena dva dneva na zahtevo kmetске vlade.

Bratranu, general Avarescu, Jorga in drugi voditelji starega režima izjavljajo, da bo imela kmetška vlada kratko življenje. Vrgli se so s vso silo v volilno kampanjo. Na njihovi strani so rumunski kapitalisti in bankirji, ki ne bodo štedili s denarjem, če more denar kupiti zmag. Maniu to ve; saj je volilna korupcija odločevala še desetletja v Rumuniji. Da to prepreči, je Maniu takoj drugi dan svoje vlade odvolil 72 policijskih prefektov in drugih liberalnih uradnikov po deželi, ki tvorijo aparat stare mašine. Hotel je odvoliti tudi generala Nicoleanu, šefa policije v Bukarešti, tu pa je naletel na prvi konflikt z regenti.

Nicoleanu je bil še leta policijski varuh kraljine Marije in drugih članov dinastije — in regentje nečejo dovoliti njegove odsvolitve.

Zanimivost v novi vladi je minis-ter za provinco Banat, dr. Herbadu, ki je ateist. Ko so ministri v soboto prisegli regentem v imenu malega kralja, je dr. Herbadu dramatično izjavil, da on ne prišče po stari formi "pred živim Bogom", ker ne veruje v Boga, pač pa prišče le na svojo čast. Pravoslavni nadškof, ki je narekaval prisego, ga je nekaj časa grdo gledal in še je bilo misliti, da pride kak incident. Regentje morda odklonijo takega ministra, a bilo ni nič. Regentje so molče prebrli stvar. Drugi ekstrem je bil Maniu sam, ki je katoličan pa je zahteval katoliškega duhovna, da mu čita prisego. To je prvi slučaj v zgodovini Rumunije, da sta katoličan in ateist skupaj v vladi.

Demonstracije kmetov se nadaljujejo. 15,000 demonstrantov je v soboto korakalo po ulicah ob nastopu kmetске vlade, včeraj je pa 2000 kmetov nosilo sovražne napise mimo hiše bukarškega župana, ki je liberalec.

Sovjetska poročila o ameriških volitvah

"Pravda" poroča o terorju, ki ga ni bilo.

Monkva, 12. nov. — Monkovski listi so precej poročali o izidu predsedniških volitev v Združenih državah. "Izvestja", uradni organ sovjetov, so pisala, da so volitve pokazale velik uspeh demokratske stranke. Dejstvo, da je Smith dobil 14 milijonov glasov in Hoover samo 20 milijonov, dokazuje, da je v Ameriki še mnogo ljudi, ki dvomijo o magiji "prosperitete".

"Pravda" je pa poročala, da so bili ameriški komunisti terorizirani. "V Virginiji, Ohio in drugih krajih je policija metala solgate bombe med komunistične demonstrante in v Kansas Cityju ter Los Angelesu je drhal razdejala poslopja komunistične stranke in komunisti so bili obtoženi raznih prestopkov, radi katerih zapadejo desetletnemu zaporu. Divji teror je bil tako velik, da so se celo buržoazni listi zbal, da pade maska lažne ameriške demokracije!"

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicaga) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cicero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inozemstvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2637-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

128

Datum v oklepaju n. pr. (Oct. 31-1928) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da va mje s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

VOLITVE NIMAJO NIC OPRAVITI Z INDUSTRIJO V DEŽELI

To nam pokazuje zvezno poročilo o zaposlenju delavcev v industriji.

Zadnje volitve so pokazale, da se ameriško delavno ljudstvo še vedno da speljati na led z znanimi frazami, da bo veliko dela, ako bo izvoljen predsednikom pripadnik republikanske stranke. Zvezno poročilo o zaposlenju tovarniških delavcev nam pove, da so bili tovarniški delavci, ki izdelujejo poljske stroje in orodje edini, ki so bili zaposleni v tako visokem številu, kot lani v mesecu septembru in da je zaposlenje tovarniških delavcev odvisno od zaposlenja delavcev v avtni industriji.

Poročilo o zaposlenju tovarniških delavcev pokazuje, da se je število zaposlenih tovarniških delavcev v septembru povišalo za en odstotek in pol. Vsota za izplačilo tedenske mezd se je pa povišala v celoti za en odstotek in tri desetinke odstotka. Ako primerjamo te številke s številki iz leta 1923, tedaj se prepričamo, da je bilo zaposlenih le 87.3% od števila delavcev zaposlenih v letu 1923 in mezde v celoti je pa bilo izplačane le 91.4%. Iz tega sledi, da je bilo zaposlenih manj dvanajst odstotkov in pol tovarniških delavcev, v mezdi je pa bilo v celoti manj izplačanih 8.6%.

Ako bi ameriško delavsko ljudstvo razmišljalo o teh številkah, tedaj bi bilo na jasnem, da ni res, ako je republikanska stranka v sedlu, da je veliko dela v industriji, kajti republikanska stranka je bila zadnja leta ravnotako na krmilu, kot je bila leta 1923.

Oglejmo si nadaljno statistiko in prepričali se bomo, da tovarnarji ne obratujejo svojih industrijskih podjetij zaradi tega, da republikanska stranka odloča pri upravi dežele, ampak edino le zaradi profita.

Ako primerjamo letošnje zaposlenje tovarniških delavcev z zaposlenjem tovarniških delavcev v letu 1927, tedaj se prepričamo, da je bilo v devet industrijskih skupinah od dvanajst industrijskih skupin zaposlenih manj delavcev kot v letu 1927. Ako pa še pogledamo separatne industrije, tedaj vidimo, da je bilo v 36 od 54 separatnih industrij zaposlenih manjše število delavcev, kot v letu 1927. V petnajstih teh industrijah je zaposlenih za pet odstotkov delavcev manj kot v letu 1927. Med te industrije so vštete konfekcijska, sladkorna, bombažno pleteninarska, oblečna za moške, livarska za vlitve cevi, parnikurjavna, cementna, opekarska, gradnja električnih in parnih železnic, glasovirska in ladjegradniška.

Najbolj je trpela parnikurjavna industrija, bombažno pleteninarska, glasovirska in ladjegradniška, kajti v zadnji je bilo več ko šestnajst odstotkov delavcev manj zaposlenih.

Ampak v avtni industriji je bilo letos v mesecu septembru zaposlenih 39 odstotkov več delavcev kot lani v tem mesecu in avtni tovarnarji so izplačali več ko 44 odstotkov več mezde v celoti, kot lani v ravno tem mesecu. Industrija za izdelovanje poljskih strojev in orodja je pa zaposlila za 21 odstotkov več delavcev, na mezdi v celoti je pa izplačala 29 odstotkov več ko lani. Posledica živahnega gibanja v teh dveh industrijah je pa bila, da je bilo zaposlenih več delavcev v industriji za izdelovanje tovarniškega in strojnega orodja, za izdelovanje avtnih šlin iz kavčuka in še drugih.

Zvezno poročilo je pričelo tudi tablico, ki pokazuje, v kakšnem številu so bili tovarniški delavci zaposleni po pokrajinah. Ta tablica nam pokazuje, da je povsod padlo število zaposlenih delavcev za sedem odstotkov in pol v teku enega leta, izjemo tvori le vzhodno-severno-centralna pokrajina.

To pokazuje, da zaposlenje v industriji ni odvisno od tega, kdo bo izvoljen za predsednika, ampak je odvisno od trga za avtno industrijo in industrijo za poljske stroje in orodje. Ako za produkte teh dveh industrij ni trga, tedaj ni dela za delavce v teh dveh industrijah, pa tudi ne v drugih, ako železniške družbe ne pridejo z velikimi naročili ali če ne pridejo na pomoč javna dela, ki jih pa lahko začne vsaka stranka, ki je na krmilu.

VESTI IZ NASELBIN

Vesti iz Moon Runa.

Moon Run, Pa. — Po dolgem času se spet oglašam iz naše naselbine, da ne bo javnost mislila, da smo že vsi obogateli v sled novepečen Hooverjeve prosperitete, kajti ravno obratno je istina.

Volitve so končane. Izid teh je takšen, kakršnega si sem že v začetku kampanje predstavljal: kjer je veliko cvenka, tam je tudi zmaga. Žalostno je pa videti to, da so še delavci tako daleč zaslepljeni, da ne vidijo, kako napačni političarji pred volitvami objubljujejo, store pa nič za delavca. Nasprotno, kadar je kakšna stavka, udrihajo s kolkami po glavah delavcev in jih vržejo v ječo.

Kakor sem slišal je stavka preklicana, vsaj tukaj je predsednik lokalne unije št. 260 hotel po hišah pravit, da je stavka preklicana in da gre lahko vsakdo delat kamor hoče. Koliko je na tem resnice, bomo videli v bližnji bodočnosti.

Tu so se štiri podporna društva dogovorila, da pride dne 29. novembra, to je na Zahvalni praznik, skupno veselico, kure čisti dobitek bo šel ves v pomoč pogorelcem v starem kraju v Gornjem jezeru pri Rakeku, kjer jim je požar uničil vse, kajti cela vas je postala pepel silnega požara v nekaj urah. Lahko si mislimo v kakšnih razmerah se tamoknji prebivalci nahajajo. Vsa pridelek jim je bil uničen, poleg tega pa jim je zgorela tudi obleka in drugo osebno imetje. Tako so ti siromaki ostali brez strehe, brez živeža in brez obleke, sredstva pa seveda nimajo, da bi se na kakšen način pomagali in postavili nove domove vsaj za silo. Naša dolžnost je, da jim pomagamo, da storimo svojo dolžnost in se udeležimo veselice, da bo tako čimvečji preostanek, katerega pošljemo gornjejezerskim pogorelcem.

Prosim cenjeno občinstvo od blizu in daleč, katerim je mogoče kolikaj pomagati, da se udeležijo skupne prireditve štirih društev št. 88 SNPJ, št. 99 JS-KJ, št. 10 SSPZ in samostojnega društva. Pomagajmo revežem, ki so brez doma in brez vsakih sredstev. Natančen program veselice bo pribešen v uradnem glasilu Prosveta dne 21. novembra. O tej veselici bo naznanilo tudi dne 14. novembra.

Na avidenje dne 29. nov.

Jacob Skerl.

Springfieldske vesti.

Springfield, Ill. — V tukajšnji naselbini smo imeli v kratkem času dve pomenljivi prireditvi. Dne 21. okt. je imel klub shod in igro "Poročna noč". Na shodu je govoril s. Frank Zaitz iz Chicaga o volilni kampanji. Navzoči so pazno sledili njegovemu govoru. S. Zaitz je napravil na navzoče dober vtis in občinstvo je odobraval njegova izvajanja.

Igra je bila za tukajšnje razmere dobro igrana in gledalci so se o vprizoritvi dovolj izrazili. Po igri je bil ples in prosta zabava. Vse je bilo veselo in zadovoljno prav do konca. Udeležba je bila za našo naselbino in naše razmere prilično velika. Člani in članice kluba se na tem mestu žele zahvaliti vsem, ki so pomagali pri vprizoritvi in na veselici ter shodu in tudi vsem, ki so nas posetili.

Dne 4. novembra se je tu vršil Subelj koncert. Naš operni pevec iz Ljubljane, g. Anton Subelj, je izvrstno nastopil. Udeležba je bila boljša kot smo jo pričakovali. Prišli so rojaki iz Virana, Auburna in Taylorville. Gotovo ne bo nobenemu žal, četudi je prišel od daleč, kajti slišal je lepo slovensko pesem morda prvič tako zapeto.

Naš Subelj poje tako, da človeku privlači solze v oči, pa spet tako veselo, da bi človek kar poskočil od veselja. Subelj nas je v resnici veselo presenetil. Njegov nastop je prikupljiv, njegov glas mi in lep in klor ga je že slišal, si ga prav gotovo želi spet slišati še in še. Pevec Subelj nam ostane trajno v veseljem spominu. — Jos. Ovca.

Agitirajte za "Prosveto"!

Naše delavske produktivne zadruge

Piše Anton Kristan.

V zadnjem dopisu sem pokazal, kako je "Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev" postala v komaj dvajsetih letih iz skromnih početkov veliko podjetje, ki stoji danes na istem stališču kot so kedaj bile velike firme Naglas, Binder, Rojina itd. Lahko rečem, da se danes celo potegujejo za to, da jim Produktivna zadruga prevzame delo v izvršitev. Zadruga je svoj renome s pridnim in vestnim delom zaslužila. Ko je začela svoje delo v mali delavnici, so se mojstri muzali, danes pa jo vsi spoštujejo kot podjetje, ki je kos vsaki nalogi.

Podobno isto je z Jugometalijo. Bilo je to pred šestimi leti. Strajk kleparških pomočnikov je bil zlomljen. Kolovodje strajka pognani na cesto. Močnejši je gospodar nad slabšim. Strokovna organizacija kovinarjev je ustanovila kleparsko delavnico na temelju zadrugnih pravil kot "Jugometalija, splošna kovinska industrija r. z. o. z.". Tudi ta je začela z velikim elanom. Organizacija je vložila precejšen del denarja vanjo. No, tudi nji se je zgodilo kot prva leta Produktivni zadrugi ljublj. mizarjev — začela je valed nesposobnosti poslovoje in valed gospodarske krize l. 1923-24 v težak položaj. S pomočjo Zadrugne banke se je preosnovala v Novo Jugometalijo d. z. o. z. in danes je vrnoro podjetje, ki izdeluje kovinsko galanterijo, ki jo trije potniki razpečavajo po Jugoslaviji. S. Končan je dejal: "Manjka jim lastnega posloja — razvili bi se lahko po ameriškansko." Pri trdil sem mu, ali ob enem povedal, da le "denar dela denar".

Pojasnili sem mu, pa tudi, da je za "denar" delavskim zadrugam težko. Pojasnil sem mu, da sta v naših vajah po navadi dve hranilnici, ena v farovžu, ki jo vodi župnik in kaplan, ena v okolici kakšnega bogatega trgovca. In ljudje nosijo prihranke v farovž in k trgovcu, po zaupanju, in to kmetje, delavci, ženske in možaki. Delavskim zadrugam bolj malo zaupajo, ker — delavci nič nimajo, razven svoje poštenosti.

Ko je Tone Končan slišal moje "pridigo", je seveda dejal: razumem Vas, zakaj ste ali k ameriškim delavcem po pomoč; mislili ste, da Vas bodo bolj razumeli.

Obmolnil je moj prijatelj. In jaz tudi. Nisem ga vprašal zakaj. Se mi ni zdelo potreba, kajti ... Nič ne bom povedal: zakaj — vprašajte ga sami.

Nova Jugometalija se razvija normalno. Izdeluje kotle, kotličke, vso galanterijo iz bakra, ki jo rabi Macedonija, Bosna, Hercegovina — sploh Balkan. Turki v Skoplju, Macedonci v Štipu, Bosanci vseh vrst v Sarajevu, Travniku, Banjaluki itd. pijo "kafu" iz lončkov in posodice, ki jih kujejo pridne roke naših zadrugarjev v Jugometaliji.

Zadruga banka financira podjetje. "Jugometalija" prinese svoje fakture in dobi na te fakture takoj denar; banka pa čaka po en mesec, dva ali več, da inkasira fakturne zneske. Te fakture gredo že danes v velike stotočice, ker produkcija Jugometalije bo letos dosegla že dva milijona dinarjev.

Vodji sta Stajerc Nipič in Ljubljancan Hladnik.

Produktivna zadruga ljubljanskih knjigovozov ima približno enako zgodovino. Strajk — kolovodje na cesti, brez kruha — organizacija pristopa v pomoč in da denar za osnutek zadrugne organizacije.

Produktivna zadruga knjigovozov v Ljubljani je podjetje, ki veže knjige, dela vse v knjigovozsko stroko spadajoče izdelke (mape, rome, etui itd.). Tudi ta je že prebolela vse porodne težave in krepko orje ledino na tem polju. — Vodi jo sodrug Pašterek, agilni zadrugar, rodom Ceh ...

I. delavska pekarna ... Ponosno štrli njen dimnik nad hišicami delavske kolonije Stan in Doma. L. 1920 sem dal inicijativo za njeno ustanovitev, češ: dvignila bo I. delavska pekarna ponos delavcev. No, varal sem se; takrat so bile v modi revolucijske besede od "klasne borbe" do "nepomirljivosti proletarijata." Tudi ta pekarna je doživela vse peripetije. Komunisti, da jo podo, so celo strajk povzročili v nji.

Čudna je usoda. Mizararska, kovinarska in knjigovozska zadruga so nastale iz — strajkov ... V I. delavski pekarni pa so za strajkalni pomočniki, ki jim je pekarna celo kupila stanovanjsko hišo, v kateri naj po ceni stanujejo in uredila osemurnik in higijsne delavnice ... Seve, danes jim je žal in se kesajo, da so nasledili — komunistom. Škode so pa veliko napravili sebi in pekarni.

I. delavska pekarna sedaj krepko deluje. Njeni vozički s kruhom hite po Ljubljani in okolici. Njen kruh pa hvallijo vsi. Treba bo prizidati stavbo za novo parno peč, nabaviti mesto konj avtomobile itd., itd. Težave so preboleli. Pekarna je zmagała. — "Deka" kruh je priljubljen.

V Mariboru obstoji tamošnja pekarna že dvajset let. Do prevrata je bila filijalka Gradca; po prevratu pa je samostojna. Mariborski delavci so se čudili strajku v Ljubljani, ali požabili so, da so oni iz stare avstrijske šole in niso nasledili komunistom, dočim so v Ljubljani še nezkušeni pekovski pomočniki, ki še niso videli nič sveta in seve nobenih borb.

V Mariboru deluje poleg delavske pekarnice še produktivna zadruga krojačev. V Ljudskem domu imajo svojo delavnico. In naročniki iz vrst delavcev se stalno množe.

V Ptuj deluje zadruga "Delta", tovarna za perilo. Pod izkušenim vodstvom zadr. Vrabčiča, rojaka iz savinjske doline, ki je do prevrata služil kot pomorski kapetan, se razvija v lepo podjetje. Te dni je kupila lasten dom v Ptuj, kamor prenese svoje delavnice. Zaposluje do 60 delavcev.

Seve: račune ima pri "Zadrugi ni banki" v Ljubljani, ki mora biti povsod pospešujoča sila — če hočemo, da gre naša delavska stvar naprej in naprej ...

V Guštajnu na slov. Koroškem in na Jesenicah na Gorenjskem ob meji sta se razvili dve pridobitni zadrugi pod imenom "Klavinca". Zadrugni mesnici sta to, ki pripravljata mesne izdelke za porabo doma in za eksport. Guštanjanska zadruga obstoji že več let. Vodijo jo že izkušeni zadrugarji pod vodstvom delavskega pisatelja Lovra Kuharja. Ob strani mu stojijo sodrug Si-kora, Drvodet, guštanjanski delavski župan Juh itd. Na Jesenicah je "Klavinca za Gorenjsko" še le par let. Rodila se je misel iz potrebe. Dela z uspehom.

Obe "Klavinice" sta seve v najbolj prijateljski zvezi z "Zadrugno banko" v Ljubljani.

Globoko doli v Črni pod Peco v Mežiški dolini, kjer kopljejo svinčeno rudo so si gozdni in žagarski delavci ustanovili svojo žago in žagajo les na zadrugni račun.

Vse te zadruge so seve članice "Zveze gospodarskih zadrug" v Ljubljani, ki jim stoji ob strani z navetmi in z vsem, s čemer pač more ... Predsednik te Zveze je obenem predsednik Zadrugne banke, o kateri so zložni ljudje celo trdili, da nima nič skupnega z delavskim gibanjem v starem kraju.

Poštni rop.

Steubenville, O., 12. nov. — Šest zakrinkanih in oboženih možkih je večer več vlomilo v tukajšnje pošto postopaje, kjer so zvezali pomožnega poštarja in odnesli vreče, v katerih so bila registrirana pisma, v vrednosti nad štirideset tisoč dolarjev.

Usoden padec.

Chicago. — William Rischaw se je v nedeljo ubil, ko je padel s četrtega nadstropja hiše na 1259 Armitage ave. na cementni tlak.

Ivan Molek:

OPAZOVANJA

Napredek kirurgije.

Iz New Yorka je prišla vest o nenavadni operaciji, ki je — kolikor doslej poročajo — deloma uspela. Mlad možki, ki je že slep na enem očesu, je začel slepeti še na drugem. Mrena mu je prerastla punčico in ležal je v bolnišnici. Istočasno je prišel v bolnišnico drugi mladenič, čigar oko je bilo tako ranjeno, da so mu ga morali odvzeti, toda punčica tega očesa je bila zdrava. Zdravnik je torej hmel prišlo za epohalno operacijo.

Prvemu bolniku je izrezal zaraščeno punčico iz očesa, nato je vzel zdravo punčico iz očesa drugega bolnika, ki je bilo zanj brez vrednosti, ter jo vcepil v oko prvega. V desetih dneh se je tuj punčica toliko prijel, da bolnik vidi deset čevljev okoli sebe.

To je prvi slučaj v zgodovini človeštva, da človek gleda s tujim očesom. Kirurški znanost alavi velik triumf.

Možnosti, ki se obetajo po lju kirurgije, so ogromne in vtrogave. Transfuzija krvi in krpanje raztrgane kože in zlomljenih kosti s tujo kožo in košmi je že nekaj vsakdanjega. Najmanjšega razloga pa ni, zakaj se ne bi zamenjavali oči, udje in notranji organi.

Nesreče ubijajo mlade in zdrave ljudi dan za dnevom. Na tisoče in tisoče zdravih in čvrstih telesnih organov je vrženih k nič. Zakaj se ne bi taki organi — oči, želodec, ledvice, jetra,

maternica, jajčnik, semenska žleza in nekatere druge žleze — ohranili prezervirani v pravilni temperaturi in soluciji ter vplili onim ljudem, katerim rak ali druge bolezni razjedajo in uničujejo te organe, vsled česar morajo umreti?

Nobenega dvoma ni, da to pride. Se pljuča in srce, dva najdelikatnejša organa poleg možganov, bo mogoče zamenjati, ko pride kirurgija v svojo moško dobo; danes je še v otroški dobi pa vseeno že ustvarja čudeza.

Seveda, zdravilna veda enkrat uniči vse razjedajoče bolezni in znala bo tudi oživiti mrtvega človeka, ki bo drugače imel dobre vitalne organe, toda smrtne in telesne nesreče se bodo vedno dogajale, dokler bo človek na svetu in nesrečnik, ki izgubi glavo, bo prispeval ostale zdrave organe onemu, ki po nesreči izgubi dotične organe.

Človeška družba še ni prišla v stadij, ko enforisira zdravje in normalnost telesa. Bolezni in razne druge abnormalnosti so še zmirom največji debit v knjigi izdatkov. Kadar se družba kolektivno zave, da je zdrav človek njeno največje bogastvo, bo postopala drugače — in namaj ji pride na svojo misel, da ubija najzdravše ljudi.

Medtem, dokler družba ne pride v to dobo, morajo to mi, sajto vršiti posamezniki. Med temi vse hvale vrednimi posamezniki je omenjen kirurg, ki je prvi precepil človeško oko.

Kaj sem videl v Rusiji

Potovanje v Rusijo in dogodki v boljševiški komun.

Piše Josip Juhovič, Pittsburgh, Pa.

Velik kamen se mi je odvalil od arca, ko sem stopil iz ameriškega konzulata na ulico. Tudi mesto Riga je bilo sedaj lepše in boljše napram vsemu, kar sem videl v Rusiji. Ljudje so čisti, veseli in nismo se bali, da nas kdo odere ali okrade. Na trgu je vsega na prodaj; meso, ribe, sadje, kruh in vse čisto in v redu.

Ko se drugega dne vrnemo h konzulu, nas odvede "tajnik v konzulovo pisarno". Ameriški konzul v Rigi, po imenu Kliffuth, vstane, nam stisne roko in nam prijazno ponudi sedeže. Ves drugačen je bil ta sprejem kakor pri ruskih komisarjih! Tudi on nas izprašuje o vzrokih našega odhoda iz Amerike v Rusijo in jaz mu razložim vse, kar sem znal: kako so nas komunistični listi v Ameriki zapeljali in prevrtili in kako smo sedli na li-manice.

Konzul vzame iz miznice za vojšček ameriških cigaret "Lucky Strike" in nam ponudi. Vzajem cigareto in pripomnim, da je bil zame pravi "lucky strike", ker sem prišel k njemu. On se nasmeje in mi prižge cigareto. Prej, ko sem bil v Ameriki, sem res slabo cenil moje ameriške državljanstvo, toliko bolj sem čutil v tem momentu, koliko je vredno, če je človek državlján Zdrženih držav.

"Kaj bo vaša naloga, ko se vrnete v Ameriko?" me vpraša konzul.

"Da si najdem delo in opozorim moje rojake na resnični položaj v Rusiji, da se še kateri ne prevrta."

Vprašal me je, koliko sem potrebil in ko mu povem, reče mi, naj potrošim še \$50, da bodo naši ljudje dobro podučeni o razmerah v Rusiji.

Prijateljske besede konzula so me osrečile in vprašal sem ga, če bi mogel on pomagati, da se vrne v Ameriko Marko Petrovič, ki je ostal v oni komunizmi svojo družino in živi v bedi. Rekel je, da stori vse, kar more, toda Petrovič mora osebno priti k njemu. Nadalje sem ga prosil za Kuharja, Lučiča, Nekića in Franka, ki niso ameriški državljani, a bili so vsi v Ameriki. Da li bi jim mogel on dati vize, da pojdejo z nami in da jim ne bo treba dolgo čakati?

"Naj pridejo jutri k meni pa jim damo potnice in vize," je dejal konzul.

Medtem je prišel za nami v Rigo tudi Stepan Poljak in z drugimi vred je bil naslednji dan h konzulu in saj smo dobili

potne liste. Kdo je bil srečnejši od nas?

Dne 1. avgusta, ko smo še čakali v Rigi, je prišla iz Amerike nova grupa delavcev, ki so potovali v Rusijo. Ko smo to izvedeli, smo šli brž na kolodvor in jih avarili, naj ne gredo v Rusijo, kajti mi se baš od tam vračamo.

Niso nam verjeli. Prezirljivo so nas gledali — kakor bi bili tudi mi storili, če bi nas bil kdo odvrčal pred našo bridko izkušnjo. Saj so nam v Memelu nekateri govorili, da se bomo kešali, ker gremo v Rusijo, ali kaj smo se mi takrat zmenili. Danes je gotovo oni skupini žal, da nas ni poslušala!

Ko smo torej imeli potnice, se veselo podamo na pot in 10. avgusta se odpeljemo z vlakom v Memel, od tam pa drugi dan s parnikom v Havre. Na parniku nam je bilo udobno in razgovarjali smo se, kaj nam je storiti, kadar se vrnemo v Ameriko. Jaz sem rekel, da je treba povedati vso resnico v javnosti, da se bodo naši ljudje v bodoče čvali takih grenkih izkušenj, kakršne smo mi imeli. Toda Josipu Ku-harju ni bilo to prav.

"Moje ime ne smeš omeniti, če boš kaj pisal v časopise," je rekel.

"Jaz obelodanim vsa imena pa i tvoje. Naj se izve resnica."

"Prepovem ti omenjati moje ime," je vstajal.

"Ti kar prepoveduj, jaz pa bom pisal resnico. To mi je v zahvalo, ker sem zate prošil konzula, da sedaj lahko potuješ z nami v Ameriko, kajne?"

Kasneje je Albert Lučič tudi "prepovedoval" omeniti njega, če bom pisal v liste. Odgovoril sem mu, da mi ne more nihče zabraniti, da ne bi razkrinal lažnikov pri "Radniku", ki prav tako izkoriščajo naše delavce v Ameriki — kakor so komunisti v Rusiji izkoristili nas. Oni seveda morejo priznati, da lažejo, toda jaz navedem dokaze — najbolj-ši dokaz pa je to, da mi danes bežimo iz Rusije in iz komunizma v bežite z nami vred!

"Moje ime ne smeš imenovati," se protivi Lučič.

"Kaj mi moreš?"

"Kako boš dokazal, da sem jaz bil v Rusiji?"

"A kako boš ti dokazal, da nisi bil, ko pa so dokazi pri ameriškem konzulu in v naseljeniskem uradu?"

Stepan Poljak pa pravi: (Dolje prihodnja.)

...bonaventura ga bo pri- hoč
nel sem in ga podelil vsem ima
brnikom. To bo brez dvoma aist

